

УДК 338.532.61

ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ АГРОФОРМУВАНЬ

***В.Я.Амбросов**, доктор економічних наук, професор
Харківський відділ інституту аграрної економіки УААН*

За останні роки тільки незначна частина сільськогосподарських підприємств є фінансово стійкими. Роль сільськогосподарського виробництва в цілому у формуванні валового внутрішнього продукту і національного доходу зменшилась. Завжди вирішальною умовою зростання виробництва і фінансової стабілізації були інвестиції, що направляються на підвищення фондо- і енергозабезпеченості, фондо- і енергооснащеності. За роки реформ обсяг інвестицій у сільськогосподарське виробництво скоротився більш ніж у 13 разів. Збитки сільськогосподарських підприємств при цьому становили майже 14 млрд. грн. Амортизаційний фонд у

силу безконтрольного використання основних фондів, штучного заниження їх вартості, порушення в обліку і нецільовому використанні втратив свою роль як джерело власних засобів. Інвестиційна криза призвела до згорання виробництва насамперед у великотоварних, механізованих господарствах. Економічно невиправдана підтримка концентрації виробництва в безперспективних дрібних господарствах не сприяє фінансовій стабілізації сільськогосподарського виробництва в цілому. Оплата праці на селі залишається самою низькою в народному господарстві і є завжди нижче прожиткового мінімуму. Це значить, що сільськогосподарське виробництво не забезпечує умови для відтворення робочої сили. Ціна робочої сили в галузі значно нижче її вартості. Це призвело до критичної демографічної ситуації на селі, зниженню вдвічі зайнятих у виробництві, занепаду професійно-кваліфікованого рівня працюючих. Доходи від реалізації сільськогосподарської продукції не покривають витрат як у рослинництві, так і у тваринництві, не створюються фонди розвитку, резервний, соціальний, дивідендів і ін. У цих умовах показник рентабельності втратив свою значимість і не може бути використаний для позитивної економічної характеристики господарств. Як показує аналіз, господарства з рентабельністю 10-15% не мають фінансової стабільності. Усе це є наслідком втрати виробничого потенціалу як основи фінансової стабілізації товаровиробника. Фінансова деформація сільськогосподарських підприємств, як наслідок руйнування виробничого потенціалу, не може бути усунута тільки їх зусиллями. Поліпшення в ціноутворенні, бюджетній, кредитній політиці, перерозподілі національного доходу вимагає зусиль держави, регіонів, галузевих відомств і самих підприємств. Відомий досвід підтримки свого сільського господарства розвинутими країнами. У колишньому Радянському Союзі розвитку сільського господарства на державному рівні також приділялась значна увага. За 1961-1965 роки капітальні вкладення в сільське господарство від усього народного господарства склали 20%, 1966-1970 роки — 23%, 1971-1975 — 26%, 1990 рік — 32%. Забезпеченість радгоспів і колгоспів фінансовими ресурсами в 70-80 роки була такою ж як при рентабельності 40-45%. Оплата

праці колгоспників тільки на 6% була нижче, ніж робітників промисловості. За 1995-2002 роки питома вага інвестицій у сільське господарство України складала лише 8,1-4,8%.

Вважаємо, державне регулювання в сучасних умовах повинне допомогти регіонам виробити економічні цілі, що передбачають зростання виробництва конкурентоздатної продукції, стабілізації економіки і фінансового стану. Визначити ступінь економічної свободи, справедливий розподіл доходів, недопущення перекачування їх посередникам для особистого збагачення. При цьому постійний пошук успішного розвитку економіки України не можливий без цілеспрямованої інноваційно-інвестиційної стратегії регіонів, що спирається на перспективні макроекономічні задачі. Основним напрямком фінансової стабілізації підприємств є інтенсифікація виробництва, підвищення його конкурентоздатності за рахунок підвищення якості продукції, зниження її ресурсоемкості, собівартості. Перейти до інтенсивних методів необхідно як можна швидше, на основі інноваційної бази, що забезпечує випереджальні темпи зростання виробництва продукції, зниження витрат, підвищення продуктивності праці відносно зростання фондозабезпеченості і сукупних вкладень.

У зв'язку з цим заслуговує на увагу політика формування і надання коротко-, середньо- і довгострокових кредитів, інвестиційних ресурсів у цілому. На нашу думку, кредити, інвестиційні ресурси повинні надаватися насамперед спеціалізованим великотоварним підприємствам, а також господарствам будь-яких форм власності і розмірів, що забезпечують виробництво конкурентоздатної, що користується постійним попитом, продукції, здатні в короткий термін стати центрами інтенсивного ведення відповідних галузей. Як показує практика, досить високі темпи інтенсифікації виробництва забезпечуються, якщо бюджетна, кредитна, внутрішньогалузева фінансова підтримка сільськогосподарських підприємств складає близько 50% від їхньої грошової виручки.

У зв'язку з цим кредитний механізм на регіональному рівні залишається основним напрямком фінансової підтримки сільськогосподарського товаровиробника. Разом з тим він вимагає організаційного удосконалювання в напрямку цільового призначення,

зниження ставок до 3-8%, розширення пільгових і безпроцентних кредитів. Сільськогосподарський товаровиробник повинен мати право вибору банку-кредитора, користатися послугами кооперативного і дрібного кредиту на місцях.

Економічний і фінансовий стан агроформувань України вимагають більшої фінансової підтримки з боку регіональних бюджетів. Однак відомо, що за місцевими бюджетами закріплюються недостатні, з фіскальної точки зору податки.

З 1999 по 2002 роки питома вага сільських бюджетів в структурі зведеного бюджету України практично залишила на одному рівні як у доходах (з 0,8% до 1,1%), так і у витратах (з 1,0% до 1,2%). Органи місцевого самоврядування села, селищ, містечок районного значення залишаються фінансово слабкими, займаючи в зведеному балансі 2% по доходам 3% — по витратам [2].

Доцільно за місцевими бюджетами більшою мірою закріплювати надходження від підакцизних товарів, податку на додану вартість, земельного податку й інших платежів і податків, більшість яких сьогодні надходять у державний бюджет.

Одним з факторів фінансової підтримки сільськогосподарського товаровиробника є страхування. На жаль, ні державне, ні приватне страхування цю роль не виконують, їхня діяльність не відповідає вимогам діючих нормативно-правових актів і законодавству.

В умовах недостатності капіталовкладень, недостачі оборотних коштів можливе використання капіталу в складі холдингових формувань за рахунок несільськогосподарських інвесторів. Потрібна державна підтримка для того, щоб сільгосптоваровиробник не втратив власність ні на землю, ні на майно. У системі холдингу взаємовідносини повинні будуватися на принципах рівної окупності авансованого у виробництво капіталу, включаючи землю.

Сільськогосподарські підприємства вже більш десяти років працюють у ринковому середовищі без належної фінансової підтримки держави. У багатьох з них, як показує аналіз, економічна робота на належному рівні не ведеться. Не вистачає фахівців, відсутнє поточне і перспективне планування економічного розвитку і фінансової стабілізації сільськогосподарських підприємств. Не

ведуться на належному рівні облік і аналіз, не вивчаються ринки і канали збуту продукції, покупці. Через низькі ціни, несумлінність трейдерів, дебіторську заборгованість товаровиробник утрачає до 50% виручки. При такому стані на рівні підприємства особливу увагу варто приділити формуванню власних фінансових ресурсів. Необхідно стабілізувати і послідовно збільшувати статутні фонди як основу інвестування процесу виробництва, формування основних і оборотних засобів. З цією метою варто залучати акціонерний, позиковий, загальний капітал, бюджетні кошти. Фінансова стабілізація підприємств залежить від розміру прибутків і амортизації. Фінансовий стан сільськогосподарських підприємств з врахуванням цих складових формування власних засобів і факторів, що впливають на них, повинен систематично контролюватися протягом року, розроблятися як фінансовий план підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агрпромисловий комплекс України: Стан, тенденції та напрямки розвитку. Інформ. – аналіт. Зб. (вип. 5)/ За ред. П.Т. Саблука та ін. – К:ІАЕ УААН, -2002.-647с.
2. Толубяк В. Проблеми і перспективи фінансової децентралізації // Економіка України. – 2004.-№2.- с.22-27.